

Irena Tumavičiūtė. Ir tu likai vieną vieną, o Motina sopulingoji...

Šie poeto Vytauto Cinausko partizanų motinoms skirti žodžiai primena tūkstančius lietuvių motinų, kurių vaikai žuvo kovodami dėl Lietuvos laisvės, o joms pačioms teko praminti tikrus kančių kelius per stepių pūgą ir per klampią tundrą. Atlaikiusioms šį kraupų likimo išbandymą kelias į tėviškę lietuviškųjų kvislingų valia buvo užkirstas. Viena iš tokių didmoterių buvo ir legendinių Dzūkijos partizanų Liongino Baliukevičiaus–Dzūko ir Kosto Baliukevičiaus motina Joana.

Partizanų tėvas žuvo 1944 m. Alytuje atsitiktinai, kai Lietuva vėl buvo virtusi nacių ir sovietų kovų arena. Motina buvo išstremta 1947 m. pavasarį kartu su broliu Alfonsu Petruškevičiumi (žymiu Nepriklausomybės laikų agronomu). Brolis mirė 1955 m. Tiumenės srityje, motina iš tremties į Lietuvą grįžo 1956 metais. Ją prigludė giminaičiai Drobniiai, gyvenę Pučkornių kaime netoli Naujosios Vilnios. Mirė 1972 m.,

palaidota Naujojoje Vilnioje.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos Vilniaus skyrius ėmėsi iniciatyvos įamžinti laisvės kovotojų motinos atminimą. Viskas prasidėjo nuo to, kad skyriaus pirmininkas Albinas Gutauskas elektroniniu paštu gavo žinutę, jog Naujosios Vilnios kapinėse palaidota partizanų Baliukevičių motina. Kadangi Albinas Gutauskas buvo skaitęs „Liongino Baliukevičiaus – partizano Dzūko dienoraštį,“ iš esmės už šio paminklo atsiradimą pirmiausia turime būti dėkingingi jam. Bendrijos narys Algis Knyva su sūnumi Tomu parengė projektą.

Saulėtą spalio 20-osios popietę tremtinių bendrijos ir tremtinių sąjungos atstovų būrelis, Drobnių giminės susirinkome prie partizanų motinos kapo, papuošto gėlėmis ir tautine vėliava. Šventinimo iškilmės virto kukliu iškilmingu minėjimu. Partizano motinos atminimą pagerbė tremtinių choras „Laisvė“. Minėjimą pradėjome Lietuvos himnu.

Albinas Gutauskas priminė a.a. Joanos Baliukevičienės sunkų gyvenimo kelią, tragišką šeimos likimą. Šiltais žodžiais padėjo motinai prigludusiems giminėms. Albinas Gutauskas kartu su architektu surado lauko akmenį, kuris tapo kukliu paminklu. Padėjo rėmėjams, ypač dr. Juozo Petro Kazicko labdaros ir paramos fondui, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo, aukų rėmimo ir atminimo įamžinimo fondui.

Dainiaus Taliaus nuotrauka

Tremtinių choras sudainavo dainą „Partizanų motina“ (žodžiai Vytauto Cinausko), skaitovė Irena Tumavičiūtė Edmundo Simanaičio posmais pagerbė atminimą visų mūsų tautiečių, žuvusių lageriuose ar tremtyje. Choras pagiedojo už širdies griebiančią giesmę „Amžinajį atilsį duok mirusiems, Viešpatie...“

Naujosios Vilnios Šv. Kazimiero parapijos klebonas Eigantas Rudokas priminė šios maldos istoriją: „Išrinktosios tautos atstovams buvo leista grįžti iš Babilono vergijos po 70 metų. Beveik viskas buvo sunaikinta. O ir grįžo tik nedidelė dalis. Vieni buvo mirę, kitų palikuonys grįžti nenorėjo ar buvo nutautėję. Liko visai nedaug. Kunigų Esdro ir Neemijo iniciatyva nedidelis grįžusiųjų būrelis susirinko, atsitiktinai kažkur surado suvyniotą torą, bet niekas nesugebėjo paskaityti. Kunigas Neemijas dar nebuvo visiškai pamiršęs tėvų kalbos, perskaitė ir pakomentavo tą ištrauką. Ir atsitiko įdomus dalykas: kilo didžiulis entuziazmas. Kažkas pasakė: atstatysim sugriautus namus, apleistus vynuogynus, sodus sutvarkysim ir vėl gražiai gyvensim.“

Jono Česnavičiaus nuotrauka

Tada kunigas Neemijas pasakė: „Ne, pradėkime didžius darbus nuo maldos už mirusiuosius, už mūsų tėvus, protėvius ir proprotėvius, kurių kaulai čia ilsisi ir niekas nebežino, kur, kurioje vietoje. Ir tie tremtiniai, grįžę į Pažadėtąją žemę, į Palestiną, pirmą kartą sukalbėjo šitą maldą „Amžinajį atilsį duok mirusiems, Viešpatie, ir amžinoji šviesa jiems tešviečia, tegul ilsisi ramybėje, amen.“

Aštuntojo ir devintojo amžių prieš Kristų sandūra ir mūsų dienos. Matome, kokia brangi ir artima visiems tapo ši malda. Tai iš tikrųjų tremtinių malda, tų grįžusiųjų iš tremties, iš vergovės... Ir didis darbas buvo pradėtas nuo šitos maldos už protėvius, kurių palaikai ten ilsėjosi.

Apie velionę Joaną negalėčiau pasakyti nė vieno žodžio, nes jos nepažinojau. Bet ji ne viena šituose kapuose, kitų gal net nežinom, apie kitus negirdėjome. Čia ilsisi kunigo Mykolo Suchockos palaimintojo brolis. Labai kuklus paminklas. Jis irgi netoliese gyveno. Labai skaudi jo ir visos šeimos istorija. Rasime iškilių ir neiškilių, labai paprastų žmonių. Ir kas įdomiausia – šis paminkliukas vos ne aukščiausioje kapinių vietoje. Į kitas dvi puses kapinės eina žemyn. Matote, žmogus, lyg ir nenorėdamas, net ir po mirties veržiasi aukštyn, į

dangų, link Dievo. Nepaisant to, kad čia tik kauliukai, bet dvasia kyla vis aukščiau. Ir dvasia trokšta didesnių dalykų. Ir šitą vėliavą kažkas kitas neš. Ir taip sutvarkytas visas pasaulis.

Mielieji, artėja Visų šventųjų diena. Manau, kad ji pas Dievą yra tikrai brangi, priimta Viešpaties. Nes, kaip gražiai parašyta: KAPŲ TYLOJE ILSĖKIS, MOTINA, SUNKIUS TREMTIES VARGUS IŠKENTUSI, DU SŪNUS PARTIZANUS APVERKUSI.

Tai ne tuščia auka, tai – nepaprastas žygdarbis. Ir kas išpasakos jos skausmą, kurį ji iškentėjo, kas nusakys jos vargus, į akmenį įrėztus. Čia įrėžta vardas, pavardė, gimimo ir mirties data. Daug daugiau nei akmuo, kuris yra simbolis, ženklas tvirtumo, ištvermės, jėgos, tos kančios – visa tai tikrai pas Dievą yra užrašyta. Šis gražus ženklas visiems tebūnie priminimas, bet dar daugiau priminimas to, ką iš tikrųjų kartais Dievas žmogui skiria ir kiek tame kelyje į šventumą žmogui reikia iškentėti.“

Padėkojęs už gražias giesmes, gražius žodžius ir už akmenį, labai prasmingai bylojantį, klebonas pasakė, jog šį paminklą pašventins su dideliu dėkingumu velionei už jos gyvenimo auką. Atsigręžęs į kapą, klebonas tarė:

„Mirtis neužbaigia mūsų gyvenimo, tik jį pakeičia. Ir mirusieji tik trumpam laikui atsiskiria nuo gyvųjų. Jei žemėje eisime tikėjimo, aukos ir meilės keliu, susitiksime dangiškojo Tėvo namuose. O kryžius ir paminklus statome, nes jie liudija mūsų tikėjimą ir viltį, spinduliuojančius iš Jėzaus Kristaus mirties ir prisikėlimo. Tad prašykime Viešpaties sustiprinti mūsų tikėjimą prisikėlimu, amžinuoju gyvenimu ir Dievo atlygiu. Ir tepalaimina jis šitą kryžių ir paminklą ant mūsų tikėjimo sesers Joanos kapo pastatytą. Viešpatie Jėzau Kristau tu, savo mirtimi ant kryžiaus nugalėjęs mirtį, prisikėlimu sugražinęs žmonijai dvasinę gyvybę, palaimink šį paminklą ir kryžių, o čia besiilsinčius palaikus prikelti garbingam amžinam gyvenimui. To prašome tave, kuris viešpatauji per amžius. Palaimink, Viešpatie, ir šias uždegtas žvakes, gėlių puokštę ir šitą vėliavą.“

Algis Kašėta, parengęs spaudai Liongino Baliukevičiaus dienoraštį, padėkojo, kad LPKTB Vilniaus skyrius atkreipė dėmesį į šį kapelį. Politikas papasakojo, jog neseniai lankėsi Ukrainoje, „Liongino Baliukevičiaus – partizano Dzūko dienoraščio“ ukrainiečių kalba sutiktuvėse, ir priminė, jog mus su Ukraina sieja ypatingi ryšiai – didelio masto partizaninis judėjimas vyko tik Lietuvoje ir Vakarų Ukrainoje. Politikas pažymėjo, jog Lionginas Baliukevičius paliko autentiškiausią partizaninės kovos liudijimą. Jis dienoraštį rašė bunkeryje. Algis Kašėta jaudinančiais žodžiais nusilenkė partizanų motinų atminimui, kurių auką ir žygdarbį sunku nusakyti žodžiais.

Už tauraus dvasingumo atmosferą, tvyrojusią pagerbiant a.a. Joaną Baliukevičienę, norėtusi ypač padėkoti chorui „Laisvė“ ir klebonui Eigantui Rudokui.

Pasakojimą apie a.a. Joanos Baliukevičienės pagerbimą baigsime žodžiais iš jos laiško seseriai: „Mano likimo motinos, tik jos supras, kokis širdies mano skausmas. Tik jos, tik jos supras...“

O šis lauko akmuo ir užrašas teliudyja, jog jų vardai ir auka nepamiršti.

Nusilenkdami Joanos Baliukevičienės ir tūkstančių kitų motinų, kurių vaikai žuvo dėl Lietuvos laisvės, atminimui, pridėdame šio kuklaus minėjimo metu skambėjusią dainą Vytauto Cinausko žodžiais:

PARTIZANŲ MOTINA

Nesuvyniojo nieks Tavų
Sūnų į baltąją drobulę.
Ne prie namų, ne prie klevų
Sulaužyti kaukeliai guli.

Nieks nenušluostė jų veidų,
Kada ant akmenų gulėjo.
Nieks neprisiminė maldų,
Kada vežimas nudardėjo.

Prie balos tos, prie tos duobės,
Prie to durpyno, to žvyryno...
Į vietą amžinos garbės,
Kurią tik budeliai težino.

Ir tu likai vienu viena,
O Motina, sopulingoji.
Tu užmiršta... gal alkana?..
Ar šunys dar Tave aplojo?..

Ir tebelauki dar sūnų,
Nors to jauniausio, pagrandėlio...
Ir gula ant širdies švinu
Negrįžusių sūnų šešėliai.

Pavasaris. Vėl po langais
Alyvų trykštantis fontanas...

Nebepareis hau su draugais
Nei Juozas, Petras, nei Antanas.

Nebesužvangins grandine,
Necypelės iš džiaugsmo Sagis.
Nebepriqlaus po miline,
Ką suruošei – nebesuvalgys.

Ir rankų nebučiuos Tavų,
Nebeištars: - Atleisk, Motule.
Ne prie namų, ne po klevu
Nesulaukti sūneliai guli.

1993 gegužė